

BİLİM ve TEKNİK

C İ L T 3 7 S A Y I 4 4 3



"Benim mânevi mirasım ilim ve akıldır"
Mustafa Kemal Atatürk

Sahibi	
TÜBİTAK Adına Başkan V.	
Prof. Dr. Nüket Yetiş	
Genel Yayın Yönetmeni	
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	
Raşit Gürdilek	(rasit.gurdilek@tubitak.gov.tr)
Yayın Kurulu	
Vural Altın	
Beyazıt Cırakoğlu	
Ahmet İnam	
Cihan Saçlıoğlu	
Yayın Koordinatörü	
Duran Akca	(duran.akca@tubitak.gov.tr)
Redaksiyon	
Zeynep Tozar	(zeynep.tozar@tubitak.gov.tr)
Araştırma ve Yazı Grubu	
Gülgün Akbaba	(gulgun.akbaba@tubitak.gov.tr)
Alp Akoğlu	(alp.akoglu@tubitak.gov.tr)
Tuğba Can	(tugba.can@tubitak.gov.tr)
Deniz Candaş	(deniz.candas@tubitak.gov.tr)
Meltem Y. Coşkun	(meltem.coskun@tubitak.gov.tr)
Bülent Gözcelioğlu	(bulent.gozcelioglu@tubitak.gov.tr)
Zuhal Özer	(zuhal.ozer@tubitak.gov.tr)
Gökhan Tok	(gokhan.tok@tubitak.gov.tr)
Banu B. Tüysüzoğlu	(banu.binbasaran@tubitak.gov.tr)
Serpil Yıldız	(serpil.yildiz@tubitak.gov.tr)
Elif Yılmaz	(elif.yilmaz@tubitak.gov.tr)
Aslı Zülâl	(asli.zulal@tubitak.gov.tr)
Grafik-Tasarım	
Fulya Koçak	(fulya.kocak@tubitak.gov.tr)
Ayşegül D. Bircan	(aysegul.bircan@tubitak.gov.tr)
Hülya Yılmazcan	(hulya.cetin@tubitak.gov.tr)
Okur İlişkileri	
Zehra Şen	(zehra.sen@tubitak.gov.tr)
Vedat Demir	(vedat.demir@tubitak.gov.tr)
Figen Ulaş	(figen.ulas@tubitak.gov.tr)
İbrahim Aygün	(ibrahim.aygun@tubitak.gov.tr)
İdari Hizmetler	
Kemal Çetinkaya	(kemal.cetinkaya@tubitak.gov.tr)

Gerçi kapak resminde domatese ay-yıldız kondurduk; ama rengi hoş bir sembolizme olanak verdiği için. Oysa buğday, pirinç gibi ülkemiz için daha yaşamsal ürünler var. Artan nüfusumuza yetiremediğimiz. Ve de ileriki yıllarda yetirmekte daha da zorlanacağımız... Biliyoruz; gen değişimli gıdalar dünyada tartışma konusu. Bunların militan karşıtları var. Öte yanda, tüm dertleri, tasaları bir çırpıda yok ediverecek bir sihirli değneğe sorgusuz sualsiz sarılmak isteyen gözükaralar. Ve tabii, her zaman olduğu gibi bilimsel uyarıları gözardı ederek bu büyük kâr potansiyelinden bir an önce yararlanmak isteyen ihracatçılar, ithalatçılar. Biz, konuya soğukkanlı yaklaşım istedik. Arkadaşlarımız gen aktarımlı gıdalar konusunun enine boyuna tartışıldığı konferansları izlediler, uzmanlarla konuştular, geleceğe ilişkin resmi projeksiyonları incelediler, laboratuvarları gezdiler. Amaç bu stratejik teknolojinin artıları ve eksileri konusunda gerçekçi bir resim oluşturmak ve daha da önemli olarak, ülkemizin bu teknolojinin neresinde olduğunu ortaya koymaktı. Biliyoruz ki bu teknolojinin en sert karşıtlarının kafalarında, gen değişimli ürünlerin doğaya "kaçabileceği" ve bunun doğal dengeyi altüst edebileceği endişesi yatıyor. Ama aslında biz bu teknolojiyi bir kenara iterek doğaya daha acımasız müdahalelerde bulunmuyor muyuz? Ormanlar, çaresiz köylülerce tarım alanları oluşturulmak üzere yakılmıyor mu? Altı milyarı aşan insanı doyurmak için balık türlerini birbiri ardına yok etmek bir doğa katliamı değil mi? Geçenlerde "Merak Ettikleriniz" köşemize bir soru da ben göndereyim dedim. "Koyunların doğal ömrü ne kadardır?" diye. Keza tavukların, keza büyükbaşların... Yemekhanede etli yemeklerin de bulunduğu bir sofrada kendi aramızda yaptığımız küçük bir ankette bilen çıkmadı. Ansiklopedilere, başvuru kaynaklarına bakıldı, onlarda da yok. Sonunda, tek tük hayatta kalabilmiş yabani türlerin ortalama yaşam sürelerinden hareketle ve "olsa olsa" yöntemiyle birer "doğal" ömür biçildi. Tabii "gerçek" ömürlerinin birkaç katı kadar. Anlaşıyor ki, doğal ürünler tüketmek isteğiyle, her yıl sayıları herhalde yüz milyonları bulan doğa sakinini doğadan (ve de bilincimizden) siliyoruz. Amaç duygu sömürüsüyle puan kazanmak değil. Ama aynı proteinleri, toprak ürünlerinden alabilmek fena mı olur? Tabii bu, hemen yarın gerçekleşecek bir özelem değil. Bugünkü sorunumuzsa, var olan teknolojiyle üretimine ve istesek de istemesek de yaygın kullanımına başlanan, kendimiz üretmedikçe bir süre sonra ülkemize girmesine direnemeyeceğimiz gen değişimli görece basit ürünler üzerindeki konumumuz. İstiyoruz ki, çiftimizi her yıl pahalı GD tohum satın almak zorunda bırakacak "intihar genli" ürünleri çaresiz satın almak durumunda kalmayalım. Kendi gereksinimimizi, ki olacak, kendimiz karşılayabileceğimiz teknolojiyi geliştirelim. Biliyoruz ki, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de tarım alanları, başta kentleşme olmak üzere çeşitli nedenlerle daralıyor. Varolan alanların kalitesi de erozyon, aşırı sulama, ilaçlama vb. gibi nedenlerle hızla bozuluyor. Bu, günümüzdeki durum. Gelecekteyse çocuklarımızı, torunlarımızı daha zorlu koşullar bekliyor. Küresel ısınma nedeniyle kuraklaşacak ülkeler arasında Türkiye de sayılıyor. Anlaşıyor ki, ülkemiz koşullarına ve tercihlerine odaklanmış GD gıdalar üretimi, Türkiye için yaşamsal önemde bir zorunluluk. Arkadaşlarımızın çalışmamızdan çıkardığımız sonuçlar da sevindirici. Bu teknolojinin temelleri TÜBİTAK'ın ve birçok üniversitemizin laboratuvarında birbirinden bağımsız sürdürülen çalışmalarla atılmış durumda. Kuraklığa, ülkemize özgü başka doğal streslere karşı dayanıklı genler belirlenip ıyaltılmaya çalışılıyor. Ama henüz bir üretim talebi olmadığı için çalışmalar akademik, ya da deneysel planda yürütülüyor. Oysa gelecekte karşılaşacaklarımız, topyekün çaba, resmi ve özel araştırma kurumları, üniversiteler arasında eşgüdümlü çalışmalar gerektiriyor. Tarım Bakanlığı'yla, DPT'siyle, TMO'suyla bir eğitim ve dağıtım ağının oluşturulması önemli. Biyoteknolojilere neden daha fazla fon ayrıldığını sorgulayacak bir kamuoyunun oluşturulması da. Öyle ki, zamanı geldiğinde tıpkı Anadolu insanı gibi dirençli ve güçlü, daha vitaminli buğdayları, pirinçleri yerken üzerlerinde gizli bayrağımızı görüp gururlanabilelim. BTD'den tüm aileye selam...

Raşit Gürdilek

Yazışma Adresi	: Bilim ve Teknik Dergisi No: 221 Kavaklıdere 06100 Ankara	Internet	: www.biltek.tubitak.gov.tr
Yazı İşleri	: Tel: (312) 427 06 25 (312) 427 23 92 Faks: (312) 427 66 77	e-posta	: bteknik@tubitak.gov.tr
Satış-Abone-Dağıtım	: Tel: (312) 467 32 46 Faks: (312) 427 13 36		ISSN 977-1300-3380
TÜBİTAK Santral	: Tel: (312) 468 53 00		Fiyatı 3.500.000 TL. (KDV dahil)
Adres	: Atatürk Bulvarı, 221 Kavaklıdere 06100 Ankara		Yurtdışı Fiyatı 5 EURO.
Reklam	: Tel: (312) 427 06 25 (312) 427 23 92 Faks: (312) 427 66 77	Baskı	: Pro-Mat Basım Yayın A.Ş. İnternet: www.promat.com.tr